Ajankohtaiskatsaus maakuntauudistuksen valmistelun tilanteesta (TEM:n hallinnonala); mahdolliset riskikohdat

Maakuntauudistus mahdollisuuden kokonaan uudenlaiset tavat toimia ja haastaa kaikkia julkisia toimijoita tarkastelemaan nykyisiä toimintatapoja uudelleen. Maakuntauudistuksessa on hallinnon uudistamisen lisäksi kyse alueellisen kasvun ja elinvoiman mahdollistamisesta. Pyrimme siihen, että maakunnilla olisi uudistuksen jälkeen parhaat mahdollisuudet luoda uutta kasvua alueillaan.

- **TEM:lle tärkeää on kasvupalveluiden rakentamisen kautta avata uutta palvelumarkkinaa Suomeen ja parantaa tätä kautta asiakkaiden palvelua ja saada kustannustehokkuutta hallintoon. Palvelumarkkinoiden avaamisella myös lisätään yritysten kasvumahdollisuuksia ja uusia yksityisen sektorin työpaikkoja. Tässä maakuntauudistus voi toimia kasvun mahdollistajana.**
- Maakuntauudistuksen yhteydessä kaikki TE-toimistojen tehtävät ja suuri osa nyt ELY-keskuksissa hoidettavista elinkeinopolitiikan ja työllisyyden hoidon tehtävistä siirtyy uusien maakuntien järjestämisvastuulle. Kyseessä on yli 3 000 htv:n työpanoksen siirto.
- Joitakin TEMin hallinnonalan tehtäviä siirtyy maakuntauudistuksen myötä Tekesille ja perustettavalle uudelle lupa-, ohjaus- ja valvontavirastolle.
- Uudistuksen yhteydessä erikoistumista ja asiantuntemuksen kokoamista jatketaan ja tehtävät hoidetaan tarvittaessa yhtä maakuntaa laajemmalla alueella.
- Rakennerahastoja, elinkeinoasioita ja yritystukia koskeva päätösvalta ja vastuu maakunnan kehittämisestä ovat jatkossa jokaisella maakunnalla hallituksen 5.4.2016 tekemän linjauksen mukaisesti.
- **Alueiden kehittämisen vastuuta on jatkossakin sekä maakunnilla että valtiolla. Aluekehittämisjärjestelmän uudistamisen tavoitteena on malli, jolla valtion eri sektoreiden toimet mahdollisimman hyvin tukevat alueiden kasvua ja elinvoimaisuutta.**
- **Uutta aluekehittämisen järjestelmää rakennetaan valtion ja maakuntien kumppanuuden ja sopimuksellisuuden pohjalle**.

Pääkaupunkiseudun erillisratkaisu

- **Hallitus on tarjonnut PKS-alueelle mahdollisuutta kasvupalveluita koskevaan erillisratkaisuun, koska alueella on erityispiirteitä koko maan kasvun veturina ja maahanmuuton haasteellisuus on tällä alueella poikkeuksellinen muuhun maahan verrattuna**. **Sen sijaan hallitus katsoo, että soten osalta erillisratkaisulle ei ole mahdollisuuksia.**
- Neuvottelut valtion ja pääkaupunkiseudun välillä eivät vielä ole käynnistyneet, mutta TEM on järjestänyt pääkaupunkiseudun kuntien asiantuntijoille kolme infotilaisuutta, joissa on kerrottu kasvupalveluvalmistelusta sekä erillisratkaisuun liittyvistä periaatteista:
    - Järjestämisvastuu (tilaaja) ja tuottaminen on oltava erillään
    - Uudenmaan työssäkäyntialue on kokonaisuus
- Maakuntauudistuksen aikataulun vuoksi pääkaupunkiseudun erillisratkaisu on valmisteltava keskeisiltä perusteiltaan marraskuun aikana.

Kasvupalvelut

- **Maakuntauudistuksen valmistelun yhteydessä julkiset yritys- ja TE-palvelut yhdistetään kasvupalveluksi, jolla edistetään uutta yritystoimintaa, yritysten kasvua, uudistumista ja kansainvälistymistä ja vastataan työmarkkinoiden muutoksiin.**
- Maakuntiin siirtyvästä reilun miljardin resurssista tällä hetkellä 56 prosenttia käytetään erilaisiin tukiin yrityksille ja yhteisöille, 26 prosenttia ostopalveluihin yrityksiltä ja 18 prosenttia viranomaistoiminnan menoihin.
- Hallitus on linjannut kasvupalvelussa noudatettavan järjestäjä-tuottajamallia sekä valinnanvapausperiaatetta.
- **Kasvupalvelun alueellisina järjestäjinä toimivat maakunnat, jotka rahoittavat palvelut osana yleiskatteista valtionosuuttaan. Lisäksi kasvupalvelua rahoitetaan rakennerahastovaroin.**
- **Kasvupalvelun tuottajina ovat jatkossa yksityiset ja julkisomisteiset yritykset sekä joissakin tapauksissa kolmannen sektorin toimijat.**
- **Uudistuksen yhteydessä lisätään liiketoimintamahdollisuuksia ja edistetään uuden palvelumarkkinoiden syntymistä viemällä mahdollisimman paljon palveluita markkinoille. Ko markkinalisäys olisi noin 100-140milj.€**
- Kasvupalvelu-uudistus tehdään ennen kaikkea asiakkaita sekä talouden ja talouskasvun edistämistä varten.
- **Talouden ja työmarkkinoiden muutosvauhti pakottaa julkiset palvelujärjestelmät uudistumaan radikaalisti. Nykyiset toimintamallit ja palvelut ovat jäänet toimintaympäristön muutosvauhdista jälkeen ja kasvupalvelu-uudistus on osa tähän liittyvää systeemistä muutosta.**
- **Muutos koostuu mahdollistavasta hallinnosta (viranomaisen uusi rooli ja markkinamekanismien hyödyntäminen, toimivallan siirtämisestä lähemmäs asiakasta (joustavat palvelut, vähemmän normeja; maakunnat ja markkinat räätälöivät) sekä vahvasta tiedolla johtamisesta (parempi asiakas- ja tulostiedon läpinäkyvyys ja yhteiskäyttöisyys).**
- **Nämä kriittiset tekijät kiinnitetään laaja-alaisella ja joustavalla lainsäädännöllä, jotta mahdollistetaan kasvupalvelu-uudistuksen päämäärien toteutuminen. Keskeinen tavoite on eri tasoisen – valtio – maakunnat – kunnat – julkisen palvelun vahvempi lisäarvo asiakkaille ja talouden kasvulle.**
- Samalla puretaan sääntelyä ja vähennetään sen yksityiskohtaisuutta, jotta lain toimeenpanijoille jää liikkumavaraa.
- **Palveluiden saatavuuden ja yhdenvertaisuuden kannalta on keskeistä, että uudistuksessa hyödynnetään digitaalisia mahdollisuuksia (yhteiset tietojärjestelmät) ja että valtion ja maakuntien välille syntyy aito uusi neuvottelumenettely ja kumppanuus samalla, kun valtion tulosohjaus poistuu.**
- Maakunnan järjestämisvastuulle olisi jäämässä mm. seuraavia julkisia hallintotehtäviä: palkkatuen myöntäminen; oleskelulupaan liittyviä päätöksiä, starttiraha; lausunnot työttömyysturvan työvoimapoliittisista edellytyksistä; henkilöasiakkaalle maksettavien tukien myöntäminen ja takaisinperintäpäätöksen tekeminen; sekä yritykselle tai yhteisölle takaisinperintää koskevan hallintopäätöksen tekeminen.

Kasvupalvelulain valmistelu

- **TEM:n kasvupalvelulakiin (Laki kasvupalveluista ja aluekehittämisestä) on tarkoitus yhdistää nykyinen laki alueiden kehittämisestä ->Tämä aiheuttaa huolta maakunnissa.**
- **Virkamiesten näkemyksen mukaan tämä on kuitenkin keino, estää nyt synnyttämästä päällekkäistä sääntelyä ja päällekkäisiä neuvotteluprosesseja ja sisällyttää kasvupalvelu osaksi alueiden kehittämistä.**
- Maakuntien liitot ovat muutenkin huolissaan aluekehittämisjärjestelmän asemasta suhteessa kasvupalveluihin. Lakiluonnoksessa on nyt koottu omaan lukuun lähes kaikki aluekehittämisjärjestelmään kuuluvat elementit ja toki tämän tarkastelua voidaan vielä jatkaa.
- Aluekehittämistä koskevat säännökset siirretään lakiin sisällöltään lähes entisenlaisina, mutta sääntelyn yksityiskohtaisuutta vähennetään olennaisesti. Tällä varmistetaan maakuntien harkintavalta aluekehittämistä koskevien tehtävien hoitamisessa.
- Maakunnissa on noussut myös huoli kunnallisten kehittämisyhtiöiden roolista, mutta uudistuksessa on hyvä muistaa, että kaikki toimijat joutuvat mukautumaan uuteen malliin niin valtio ja aluehallintotoimijat kuin myös kunnat – jatkossakin on mahdollista toimia kunnallisten kehittämisyhtiöiden kautta, mutta on vain pidettävä huoli siitä, että markkinaehtoisessa palvelutuotannossa toimivat yhtiöt ovat eri yhtiöitä kuin ne, joilla on in house roolia. Tästä periaatteesa ei voi tinkiä, koska muuten markkina ei lähde syntymään. Sen rakentaminen kestää joka tapauksessa noin 10 vuotta, joten ei tässä tapahdu mitään radikaalia ei tapahdu nopeasti
- **Kasvupalvelulaki pitäisi sisällään myös suuren osan nykyisestä JTYPL:stä (laki julkisista yritys- ja työvoimapalveluista)**
- **Kasvupalvelulain lisäksi TEM:n rahoituslait (maakunnan kasvupalveluiden rahoitus)koottaisiin yhteen (laki maakuntien kasvurahoituksesta)**
- Kasvupalvelulaki lähtee VM:n yhteen sovitettavaksi marraskuun lopulla ja on lausunnoilla tammi- helmikuussa 2017. Talven ja kevään 2017 aikana voimaan jäävät sisältölait (esim. JTYPL, Tekes-lait) uudistetaan siten, että ne vastaavat lakia kasvupalveluista ja aluekehittämisestä